

Голас Радзімы

№ 20 (1435)
20 мая 1976 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 2 кап.
Год выдання 21-ы

Новы Дом літаратара ў Мінску. Тут 11—12 мая праходзіў VII з'езд пісьменнікаў Беларусі. Справаздачу аб ім чытайце на стар. 7-й.

НАШЧАДКІ ТРЫФАНА ЛУК'ЯНОВІЧА

ГЕРОІ ВЕЧНА Ў СТРАІ

Кожны, хто прыходзіць у Берлінскі Трэптаў-парк, замаруджае крокі перад манументам воіну-вызваліцелю. У гэтай вядомай усяму свету скульптуры ўвасоблены вобраз савецкага салдата, які вынес з-пад агню нямецкую дзяўчынку, выратаваў яе цаной свайго жыцця. Больш трыццаці гадоў для мільёнаў людзей гэты салдат быў безыменным. І вось першага красавіка сёлета года «Комсомольская правда» надрукавала артыкул Барыса Палявога «Памятаем

імя тваё...» Аўтар—пісьменнік-франтавік расказвае пра тую знамянальную падзею, сведкам якой ён быў, дзеляцца ўспамінамі пра байца, чый подзвіг стаў легендай. Героя звалі Трыфан Лук'яновіч, да вайны ён працаваў на Мінскім радыёзаводзе.

Тое, што правобразам слаўтай скульптуры стаў менавіта беларус, а не прадстаўнік якой-небудзь іншай нацыі ці народнасці нашай краіны, вядома ж, — выпадковасць. Але яго подзвіг — заканамернасць. Яго заканамерна і тое, што камсамольцы зборачнага цэха Мінскага вытворча-тэхнічнага аб'яднання імя У. І. Леніна ў сваіх планах на сёлета год за-

пісалі: «Уключыць у склад участка былога рабочага завода старшага сержанта Лук'яновіча Трыфана Андрэевіча, які загінуў у Берліне пры выратаванні дзіцяці ад фашысцкіх куль».

Камсамольска-маладзёжных калектываў, якія залічылі ў свае рады Герояў Савецкага Саюза, воінаў, партызан і падпольшчыкаў, у Беларусі звыш трох тысяч. Усе яны выконваюць павышаную вытворчую праграму за сваіх ганаровых членаў, а зароблены грошы пералічваюць у фонды міру і пяцігодкі. Вялікі патрыятычны сэнс у гэтым руху моладзі. Ён сведчыць і пра ўдзячнасць тым, хто ў суровы час вайны

адстойваў гонар і незалежнасць Радзімы, і пра актыўную падтрымку знешняй і ўнутранай палітыкі Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Можна з поўным правам сказаць, што збор сродкаў у Фонд міру — гэта планамерная работа, напоўненая глыбокім патрыятычным сэнсам. У ёй удзельнічаюць маладыя рабочыя і калгаснікі, студэнты і школьнікі, артысты і вучоныя. Яны праводзяць суботнікі, збіраюць металалом і макулатуру, робяць адлічэнні са сваіх заробаткаў, каб асабіста быць прыналежным да барацьбы за мір, у якой актыўна ўдзельнічае прагрэсіўная і дэмакратычная моладзь планеты.

На Брэсцкім панчошным камбінаце ў круцільным цэху працуе брыгада з васьмі дзяўчат. Дзевятым яны залічылі Героя Савецкага Саюза Аляксандра Матросова —

портрэт юнака прымацаваны да адной з машын. Усю звышпланавую прадукцыю дзяўчаты аддаюць у Фонд міру. Больш 20 тысяч рублёў унеслі летась студэнты Беларускага політэхнічнага інстытута, каля 300 тысяч рублёў пералічана ў фонды салідарнасці з патрыётамі Чылі, Індакітая, а таксама на будаўніцтва горада Гагарына байцамі студэнцкіх будаўнічых атрадаў рэспублікі. Вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры» ў мінулым годзе даў дадатковы канцэрт у мінскім Палацы спорту і ўвесь збор — звыш 8 тысяч рублёў — пералічыў у Фонд міру. На гэтыя ж мэты пайшлі і прэміі Ленінскага камсамола Беларусі, атрыманыя сёлета «Песнярамі», паэтам Рыгорам Барадуліным, кампазітарам Генрыхам Вагнерам.

[Заканчэнне на 4—5-й стар.]

ВУЧОНЫЯ ПАВЫШАЮЦЬ КВАЛІФІКАЦЫЮ

Трэці год працуе ў Мінску Міжнародны цэнтр акадэміі навук сацыялістычных краін па павышэнню кваліфікацыі вучоных па праблеме цепла- і масаабмену. Аб рабоце цэнтра расказвае яго дырэктар Валянцін БАРАДУЛЯ.

— Вывучэнне цепла- і масаабмену... У сучаснай навучы і тэхніцы гэта адзін з важнейшых напрамкаў. Упершыню фізіка-матэматычнае апісанне праблемы даў выдатны беларускі вучоны Аляксей Лыкаў, імя якога носіць Інстытут цепла- і масаабмену Акадэміі навук Беларускай ССР. У чым навізна яго ідэй? Прыклад прасцейшы прыклад. Калі змясціць у агонь адзін канец сырога палена, то на другім яго канцы праз некаторы час з'явіцца кроплі вільгаці і смалы. Яго як бы пранізвае халодным потам. Дык вось, назіраючы гэты «страх» дрэва, Аляксей Лыкаў прыйшоў да нечаканага вываду: у порыстым целе дрэва пераносіцца не толькі цяпло, але і маса — у даным выпадку вада і смала. Яны перамяшчаюцца пад уплывам тэмпературы ад месца больш нагрэтых да халодных. Рознасць ціску, што ствараецца награваннем, выклікае рух.

Адначасова з адкрыццём гэтай уласцівасці матэрыялу беларускі вучоны зрабіў меркаванне, якое называецца цяпер эфектам Лыкава. Ён выказаў гіпотэзу, што фронт выпарэння размяшчаецца не на бачнай паверхні цела, а некалькі глыбей, у прыгранічным слоі. Меркаванне ў далейшым пацвердзілася вынікамі даследаў.

Могуць спытаць: якое практычнае значэнне мае гэта адкрыццё, чаму яно выклікала вялікі рэзананс у навуковым свеце? Замест адказу яшчэ адзін прыклад. Уявіце сабе касмічны карабель, які ўваходзіць у шчыльныя слаі атмасферы. Здаецца, што ляціць факел. Лабавая паверхня карабля распяляецца і абгарае або выпараецца. У матэрыяле, з якога зроблена абшыўка, адбываюцца працэсы, груба гаворачы, ідэнтычныя тым, што мы назіралі ў палене. Значыць, на зямлі мы можам дакладна разлічыць састаў, з якога павінна быць зроблена абшыўка карабля, — так званая «цеплавая ахова», вызначыць, які слоі ахоўнага матэрыялу павінен быць аддадзены ў «ахвяру» атмасферы, каб захавалася касмічны карабель.

Гэты прыклад пацвярджае, што без ведання з'яўлення і масапераносу, без матэматычнага абгрунтавання кожнага з іх паасобку сучасная навука і тэхніка развівацца не могуць. Іменна па гэтай прычыне вучоныя акадэміі навук сямі сацыялістычных краін — Балгарыі, Вен-

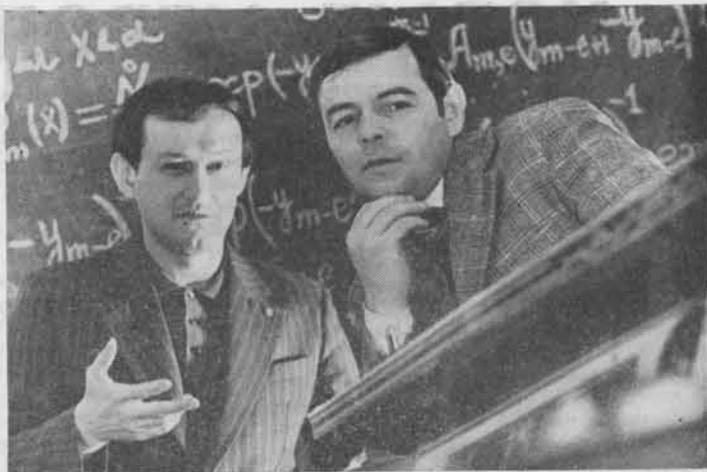
грыі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Мангольскай Народнай Рэспублікі, Польшчы, Чэхаславакіі і СССР падпісалі ў 1973 годзе пагадненне аб стварэнні Міжнароднага цэнтра па сумеснаму вывучэнню апісанай вышэй праблемы. Ён працуе пры Інстытуце цепла- і масаабмену Акадэміі навук Беларусі, галаўной у гэтай галіне фізікі ўстанове нашай краіны.

«Стварэнне Міжнароднага цэнтра ў Беларусі, — сказаў пры падпісанні пагаднення старшыня Акадэміі навук ЧССР акадэмік Яраслаў Кажэшнік, — дапаможа нацыянальным акадэміям сацыялістычных краін паскорыць даследаванні ў адной з важных галін ведаў. Нашы беларускія калегі маюць для гэтага багатую навуковую і вытворчую базу».

Якія ж асноўныя формы вучобы ў міжнародным цэнтры вучоных сацыялістычных краін? У асноўным гэта трохмесячныя тэматычныя семестры і ў іх рамках — школы. Праграмы апошніх уключаюць даклады вядучых вучоных аб навішых выніках арыгінальных даследаванняў, лекцыі па найбольш актуальных пытаннях, семінары, на якіх выступаюць з кароткімі паведамленнямі слухачы. Раскажу больш падрабязна аб адной з такіх школ.

Да нядаўняга часу пластычныя масы, харчовыя прадукты, будаўнічыя растворы перапрацоўваліся ў невялікіх колькасцях і, галоўным чынам, уручную. Для сучасных жа магутных і аўтаматызаваных вытворчасцей вельмі важна ведаць, як цякуць, нагруюцца і ахалоджваюцца вадкая карамель і шакалад, мясны фарш і цеста, расплаўлены палімер і нафтапрадукты, лакі, фарбы пад нагрукі, гэта значыць у трубаправодах і рабочых каналах машын. Вывучэннем гэтых пытанняў займаецца рэалогія — навука аб цякучасці рэчываў. Ёсць у яе і іншыя задачы. Ці можна, скажам, зменшыць супраціўленне вадкасці, якая працякае па трубе? Аказалася, што калі дадаць у ваду некалькі мільённых доляў спецыяльнага палімера, то супраціўленне яе зменшыцца, і тая ж помпа будзе перапампоўваць вадкасць у паўтара раза інтэнсіўней. Гэта толькі адзін прыклад унікальных уласцівасцей цякучых складаных асяроддзяў. Не выпадкова навуковы савет цэнтра вырашыў акцэнтаваць на іх увагу вучоных.

У якасці лектараў на семінар былі запрошаны вядомыя савецкія вучоныя — акадэмік-секратар аддзялення фізіка-тэхнічных праблем энергетыкі Акадэміі навук СССР Міхаіл Стырыковіч, дырэктар Інстытута цеплафізікі Сібірскага аддзялення Акадэміі навук СССР, член-карэспандэнт Акадэміі навук СССР Самсон Кутатэладзе і іншыя. Маладыя вучоныя, якія прадстаўляюць вядомыя навуковыя цэнтры краін — членаў СЭУ, засталіся задаволеныя вынікамі сустрэчы на такім высокім навуковым узроўні. Атмасфера агульных інтарэсаў садзейнічала прадуктыўнай навуковай рабоце.

Вялікую дапамогу салігорскім шахцёрам і перапрацоўшчыкам аказвае калектыў Беларускага філіяла Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута галургіі Міністэрства хімічнай прамысловасці СССР. Вучоныя рашаюць праблемы эфектыўнага здабывання калійных солей з зямных нетраў, шукаюць больш дасканалыя прыёмы перапрацоўкі сыравіны. **НА ЗДЫМКУ:** старшы навуковы супрацоўнік кандыдат тэхнічных навук Уладзімір БАЛІЦКІ (злева) і загадчык сектара матэматычнага мадэліравання Станіслаў МУНДЗЯРЭЦКІ ў вылічальным цэнтры філіяла.

САКРЭТЫ «ЖЫВОЙ» ВАДЫ

Лабарант узяў зерне, асцярожна выняў з яго зародак будучай расліны і разрэзаў на дробныя частачкі. Потым сабраў кавалачкі і высіпаў іх у прабірку. Усё гэта ён зрабіў для таго, каб вырасіць сцяблінку ячменю.

Але вядома, што клеткі ў развітым зародку ўжо размеркавалі паміж сабой «ролі»: адны павінны даць пачатак карэньчыкам, другія — пастаўляць будаўнічы матэрыял для пражылак у лістах, трэція — ствараць злучальныя тканкі. І кожная такая група клетак заняла сваё месца. Але калі разрэзаць зародак і тым самым раз'яднаць групы, то аб якім росце можа быць гаворка?

— Сапраўды, звычайнымі сродкамі расліну з разрэзанага зародка атрымаць ужо нельга, — тлумачыць кіраўнік групы Інстытута генетыкі і цыталогіі АН БССР М. Картэль. — Але ў пажыўным асяроддзі, якое мы выкарыстоўваем, знаходзяцца магутныя стымулятары росту. Яны і прымушаюць клеткі дзяліцца, тым самым пазбаўляючы іх «спецыялізацыі».

Атрыманую культуру «безаблічных» клетак мы перасаджваем у новы раствор, насычаны солямі і вітамінамі, але бедным песпехам робіць у казках «жывая» вада: клеткі спыняюць бурнае дзяленне і зноў пачынаюць размяркоўваць «абавязкі». Варышыня бяспарнага згустка выцягваецца, зелянее, і хутка ў ёй з'яўляюцца абрысы паратка.

Атрыманне раслін такім спосабам адкрывае новыя магчымасці для селекцыі, якую можна весці на клетачным узроўні. Даследчыкі мараць аб накіраваным змяненні асобных прызнакаў раслін. Калі, напрыклад, дрэнна ідзе сінтэз крухмалу, хларафілу або іншых рэчываў, то гэта можна выправіць, увёўшы ў культуру клетак спадчыннае рэчыва іншых раслін. Ад поспеху такіх даследаванняў, як мяркуюць вучоныя, у многім залежыць будучае селекцыі.

Д. ПАТЫКА.

республики. Естественно, нагрузки на одного крестьянина возрастают.

«Стало ли вам труднее работать?» — спросил я недавно мастера машинного доения одного из эстонских хозяйств Лейду Пейпс. Дело в том, что она перешла на обслуживание 110 коров вместо 55.

Доярка считает, что сейчас ей стало намного легче, чем в ту пору, когда она имела маленькую группу коров. Это не парадокс: рабочий день уплотнился, но зато он жестко ограничен семью часами, плюс два выходных в неделю, когда за животными ухаживает «подменный специалист», плюс ежегодный отпуск. Насыщенность рабочего дня компенсируется тем, что созданы условия для хорошего отдыха.

Немаловажно и то, что более производительный труд оплачивается значительно лучше. Кстати говоря, увеличение доходов крестьян-колхозников опережает рост заработной платы рабочих. Заметим попутно, что в СССР денежные доходы всех категорий трудящихся повышаются на фоне стабильности цен на основные промышленные и продовольственные товары.

ЦЕЛЬ: ОБРАЗОВАНИЕ КРЕСТЬЯН

В 1975 году из каждой тысячи человек, работающих в сельской местности, 622 имели среднее или высшее образование. Это закономер-

ная тенденция советского периода истории страны: в начале минувшей пятилетки, т. е. в 1970 году, было 499, накануне второй мировой войны — 63.

В очередном пятилетии удельный вес высококвалифицированных крестьян тоже возрастет, но не менее важная социальная цель пятилетки заключается в том, чтобы всеобщее десятилетнее образование сочеталось с повышением технической и экономической грамотности крестьян.

Центральной фигурой советского села стал крестьянин-механизатор. Государство поощряет увеличение контингента высококвалифицированных специалистов: студентам стационарных отделений институтов и техникумов, учащимся сельских профессионально-технических училищ, слушателям курсов повышения квалификации выплачивается стипендия; тем, кто учится или повышает свою квалификацию без отрыва от производства, предоставляются льготы, дополнительные оплачиваемые отпуска и т. д. Атмосфера всеобщего уважения к тем, кто учится, стимулирует желание пополнить свои знания, повысить мастерство. Каждый крестьянин, повысивший квалификацию или освоивший новую профессию, имеет надежные гарантии, что он получит работу по специальности, а оплата его труда возрастет.

Лев ВОСКРЕСЕНСКИЙ.

Больш за 350 назваў вырабаў з крышталю і каляровага шкла выпускае Барысаўскі шклозавод імя Дзяржынскага. Вырабы беларускіх майстроў высока цэняцца ў краіне. Іх таксама ахвотна купляюць Англія, Куба, Фінляндыя, Югаславія, Польшча...

У дзесятай пяцігодцы будзе расшырана вытворчасць і асартымент шкляных вырабаў.

НА ЗДЫМКАХ: працуюць шкловыдзімальшчыкі; бакалы і кілішкі з крышталю.

Фота М. БАНДАРЫКА.

НОВЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ, НОВЫЕ ГОРОДА

Одна из особенностей десятой пятилетки — дальнейшее совершенствование размещения производительных сил СССР.

Об этом на примере Азербайджана рассказывает корреспондент АПН Рамис АГАЕВ.

Азербайджан, экономика которого еще совсем недавно почти полностью базировалась на нефти, делает решительный поворот в сторону создания и развития новых отраслей промышленности.

За годы девятой пятилетки в республике построено 55 новых крупных промышленных предприятий. Большинство из них химические, электротехнические и приборостроительные.

«Основными направлениями развития народного хозяйства СССР на 1976—1980 годы», принятыми XXV съездом КПСС, перед Азербайджаном поставлена задача ускорить рост электротехнической, приборостроительной и других отраслей машиностроения. Вызвано это отнюдь не оскудением нефтяных богатств республики, а необходимостью дальнейшего планомерного и пропорционального развития всех ее экономических регионов.

Азербайджан сегодня — это не только нефть. Здесь большие запасы железной руды, алунитов, меди, ртути, кобальта, железа, каменной соли, строительных материалов: мрамора, гранита, известняка, туфа.

В соответствии с планами послевоенных пятилеток, направленными на рациональное использование природных и людских ресурсов страны, на карте Азербайджана появились новые города: Сумгаит, Мингечаур, Дашкесан, Али-Байрамлы. Рождение их связано с развитием новых отраслей промышленности.

В Сумгаите, к примеру, можно пойти работать на алюминиевый, трубопрокатный, стекольный заводы, на текстильную фабрику и ряд других предприятий. В молодых индустриальных центрах за последние 10—15 лет появились новые для республики отрасли промышленности — электротехника, радиотехника, приборостроение, цветная металлургия.

Производственные комплексы республики сейчас располагают достаточным количеством сырья для дальнейшего увеличения своих мощностей. Рост объема производства цветных металлов будет достигнут главным образом за счет

реконструкции алюминиевого завода в Кировабаде, где в свое время впервые в СССР была осуществлена комплексная переработка алунитов. Теперь здесь будут получать конечную продукцию — прокатные и прессованные изделия. Существенные коррективы в развитие цветной металлургии внесет также сооружение в этом городе мощного завода мельхиоровых изделий.

Столица Азербайджана Баку давно известна как центр нефтяного машиностроения, производящий почти треть всего советского нефтепромышленного оборудования. Наличие крупных, хорошо оснащенных предприятий позволит увеличить за пятилетие производство машин и оборудования для нефтяной промышленности почти в два раза.

При размещении производительных сил помимо чисто экономических факторов учитываются социальные проблемы. В Азербайджане, например, экономисты вынуждены думать о том, как обеспечить работой растущее население средних и малых городов, как ограничить приток населения в Баку и Сумгаит. В отношении районов сельскохозяйственного профиля осуществляется гибкая полити-

ка формирования и расширения агропромышленных комплексов. На базе сельскохозяйственного производства сооружаются чайные фабрики, консервные и табачно-ферментационные заводы, заводы первичного виноделия, ковровые и текстильные предприятия.

Большое количество рабочих рук в десятой пятилетке будет занято на сооружении Шамхорской ГЭС — крупнейшей стройки республики. Опыт возведения гидроэнергетических сооружений в Азербайджане накоплен немалый: за последнюю четверть века в республике построено несколько ГЭС на реках Куре и Араксе.

По подсчетам экономистов, численность рабочих, инженерно-технических работников и служащих в народном хозяйстве республики за эти годы увеличится более чем на 200 тысяч человек. Их дадут семнадцать высших учебных заведений республики (они готовят специалистов практически всех профилей), средние специальные учебные заведения, а также профессионально-технические училища, сеть которых непрерывно расширяется.

АПН.

МОЛАДЗЬ У ЛЮСТРЫ САЦЫЯЛОГІІ

ВЫХОЎВАЕ ПРАЦОЎНЫ КАЛЕКТЫЎ

Тысячи молодых людей этого года приходящих на предприятия, будучи, калгасы і саўгасы, у сферу абслугоўвання нашай краіны. Адна з іх учора закончылі школу, другія — прафесійна-тэхнічныя вучылішчы, трэція — тэхнікумы і інстытуты. Усе яны розныя па ўзросту, набытых прафесійных навыках, па ўзроўню развіцця духоўнай культуры. Але ўсе яны прыходзяць у працоўны калектыў, каб пачаць самастойнае жыццё.

З першых крокаў у вытворчым калектыве асабістыя якасці і характары маладых людзей пачынаюць прамаляцца праз канкрэтныя справы працоўных будняў. Які напрамак атрымае гэта прамаляне — залежыць ад «уваходжання» іх у калектыў. Важна асабіста для сябе, з улікам сваіх здольнасцей засвоіць прафесійна-вытворчы патрабаванні, прыставацца да новых умоў працы і быту, да новага калектыву, яго звычаяў і традыцый.

Адным словам, завод пачынаецца для навучэнцаў з прахадной, з першай сустрэчы. Для юнакоў і дзяўчат асабліва важна, каб іх «заўважылі», даверылі ім адказную работу і дапамаглі асвоіць яе.

Каб прывіць любоў у маладых рабочых да абранай прафесіі, на віцебскай швейнай фабрыцы «Сцяг Індустрыялізацыі» арганізуецца шэфства вопытных работнікаў над пачынаючымі. Начальнік цэху, аддзелаў, майстры крок за крокам дапамагаюць маладым зразумець «сакрэты» прафесійнага майстэрства. Пры сустрэчах з імі размовы вядуцца не толькі аб прафесіі; людзям з багатым жыццёвым вопытам ёсць што расказаць тым, хто толькі пачынае працоўнае жыццё.

На прадпрыемствах рэспублікі стала традыцыяй праводзіць пасвячэнне моладзі ў рабочыя — рытуал вельмі ўрачысты і эмацыянальны. Ён дае магчымасць выходцаў гачуцца рабочай гордасці і адказнасці.

Жыццё нашых працоўных калектываў напоўнена вялікай ініцыятыўнай работай у розных напрамках. І яна, у канчатковым выніку, падпарадкавана галоўнаму — выхаванню новага чалавека. Ме-

навіта ў калектыве фарміруюцца новыя, сацыялістычныя рысы працоўных, складаюцца адносіны дружбы і таварыскай узаемадапамогі.

Гэта працэс заканамерны, бо сацыялістычнае прадпрыемства з'яўляецца асноўным звяном народнагаспадарчага арганізма, галоўнай вытворчай ячэйкай грамадства. Тут вырашаецца лёс гаспадарчага будаўніцтва, ствараецца і ўкараняецца ў вытворчасць новая тэхніка, забяспечваецца ўздым прадукцыйнасці працы.

Працоўныя ў калектыве спяны адносінамі таварыскага супрацоўніцтва, вытворчага саборніцтва, маральна-палітычным адзінствам і адзінствам камуністычнага светапогляду, узаемнай адказнасцю і дысцыплінай. Менавіта працоўны калектыў стварае тое поле «маральнага напружання», якое дае магчымасць укараніць у свядомасць, у прывычку правіла: «Усе за аднаго і адзін за ўсіх».

Вядома, што У. І. Ленін не мысліў станаўлення новай асобы без укаранення ў свядомасць, укаранення ў норавы, у паўсядзённы ўжытак мас камуністычных правіл і ідэй працаваць па здольнасцях. Падобная атмосфера стварае ўмовы для маральнага развіцця асобы. Калектыў адказвае за кожнага свайго члена, а кожны з іх, у сваю чаргу, адказвае перад калектывам.

Практычны вопыт з усёй сілай пацвярджае словы У. І. Леніна аб тым, што «камуністычная арганізацыя грамадскай працы, да якой першым крокам з'яўляецца сацыялізм, трымаецца і тым больш будзе трымацца на свабоднай і свядомай дысцыпліне саміх працоўных».

Добры эффект ва ўмацаванні працоўнай дысцыпліны сярод маладых рабочых дае максімальнае выкарыстанне аўтарытэту і права грамадскіх арганізацый, у прыватнасці камсамольскіх, таварыскіх судаў. Дзейнасць работы гэтых арганізацый у многім вызначаецца не толькі тым, што парушальніка судзілі грамадскім судом, але і тым, што яго не абыхлілі пасля гэтага сваёй увагай і клопатам, дапамаглі стаць на шлях добрасумленных адносін да справы. Многія калектывы (напрыклад, «Гомсельмаша», мінскіх трактар-

нага і аўтамабільнага заводаў, Брэсцкага дывановага камбіната) умела спалучаюць перакананне з мерамі грамадскага і адміністрацыйнага ўплыву. Строгае спажанне прымяняецца як крайняя мера толькі пасля таго, калі меры пераканання не дасягнулі жаданага выніку.

Асабліва вялікая роля настаўніцтва, гэта значыць шэфства кадравых рабочых над маладымі, аказанне ім усебаковай дапамогі ў працы, у выпрацоўцы свядомай дысцыпліны. У тых вытворчых калектывах, дзе настаўніцтва адпаведным чынам арганізуецца і заахвочваецца, ёсць добрыя вынікі. Алекуном, настаўнікам Генадзю Ерамея, Паўла Дамарада, Мікалая Сушкевіча — маладых рабочых інструментальна-штампавачнага корпуса Мінскага аўтазавода — з'яўляецца стары кадравы рабочы Аляксандр Алейнік, чалавек з вялікім прафесійным і жыццёвым вопытам. Вось ужо 24 гады ён працуе на аўтазаводе. Выдатны слесар, актыўны грамадскі работнік, душэўны чалавек, ён умее перадаць сваім выхаванцам сакрэты рабочага майстэрства, навучыць любіць сваю працу, не цурацца ніякай «бруднай» работы.

Працоўны калектыў выступае непасрэдным сувязным звяном паміж грамадствам і асобай. Праз яго людзі найбольш поўна ўключаюцца ў сістэму грамадскіх адносін, станоўцца стваральнікамі матэрыяльных і духоўных каштоўнасцей, актыўнымі ўдзельнікамі грамадскага жыцця.

Якія ж асабістыя якасці заклікаюць выходцаў працоўны калектыў у кожным нашым сучасніку?

Адказ на гэта пытанне мы знойдзем у выступленні Л. Брэжнева на XV з'ездзе прафсаюзаў СССР. «Перадавы рабочы сёння — гэта чалавек, які валодае глыбокімі ведамі, шырокім культурным кругаглядам, свядомымі і творчымі адносінамі да працы. Ён адчувае сябе гаспадаром вытворчасці, чалавекам, адказным за ўсё, што адбываецца ў нашым грамадстве. Такі рабочы палітычна актыўны, ён нечарпны да расхлябанасці і безадказнасці, да любых недахопаў у арганізацыі вытворчасці. Ён не прымірымы вораг усякага мяшчанства, любых перажыткаў мінулага ў свядомасці і паводзінах людзей... Ідэалы партыі, ідэалы камунізму сталі для такога рабочага сутнасцю ўсяго яго светапогляду, яны вызначаюць яго ўчынкі, яго адносіны да людзей, усю яго жыццёвую лінію».

Цяпер немагчыма знайсці такі вытворчы калектыў, дзе б сярод маладых рабочых не было саборнічаючых за камуністычныя адносіны да працы. Гэта саборніцтва нараджае працоўны энтузіязм, вылучае мільёны перадавікоў і наватараў, рацыяналізатараў і вынаходнікаў. Ва ўмовах навукова-тэхнічнага прагрэсу яны змагаюцца за далейшае павелічэнне вытворчасці сталі, вугалю, нафты, машын, за павышэнне прадукцыйнасці працы, уносяць свежую думку, вынаходліваць у тэхналагічныя працэсы і арганізацыю вытворчасці. Дастаткова сказаць, што больш як 100 тысяч беларускіх хлопцаў і дзяўчат удзельнічаюць у розных формах тэхнічнай творчасці ў сферы вытворчасці, а ў саборніцтве за званне лепшага прафесіяна майстэрства ў нашай рэспубліцы штогод удзельнічае звыш 40 тысяч маладых рабочых.

Канкрэтныя сацыялагічныя даследаванні, якія праводзяцца на прадпрыемствах нашай рэспублікі, таксама паказваюць, што сярод членаў брыгад і ўдарнікаў камуністычнай працы вытворчых, грамадска-палітычна актыўнасць вышэй звычайнай. На Мінскім камвольным камбінате, напрыклад, сярод маладых ударнікаў і членаў брыгад камуністычнай працы кожны трэці-чацвёрты займаецца рацыяналізатарскай дзейнасцю. Сярод іх у два разы больш тых, каму прафесія вельмі падабаецца, людзей, якія адчуваюць вялікае асабістае задавальненне ад сваёй працоўнай дзейнасці. Іх актыўнасць амаль удвая вышэй у кіраванні справамі вытворчасці ў параўнанні з тым, хто не ўдзельнічае ў гэтым саборніцтве.

Ілжывымі з'яўляюцца сцверджанні антыкамуністаў аб тым, быццам прыцып калектывізму падаўляе асобу, перашкаджае развіццю індывідуальных схільнасцей чалавека. Як пераканаўча паказвае наша савецкая рэчаіснасць, толькі ва ўмовах сапраўднага калектывізму расцвітае асоба чалавека, усебакова развіваюцца яго здольнасці.

І асабліва вялікая роля працоўнага калектыву ў выхаванні маладога пакалення нашай краіны. Калектыў, ветэраны працы, якія ўвасабляюць лепшыя працоўныя і рэвалюцыйныя традыцыі, даюць юнакам і дзяўчатам наказ: захоўваць і памнажаць гэтыя традыцыі, быць дастойнымі славы калектыву.

Тамара БАГДАНОВА,
кандыдат філасофскіх навук.

НАШ ЧАДКІ ТРЫФАНА ЛУК'ЯНОВІЧА

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

Падобных прыкладаў шмат. Яны ёсць у кожным горадзе, кожным сяле. І ярка свідчаць пра тое, што сыны і дочки салдат пераможнага сорака пятага адстойваюць высакародную справу міру, як найпершую жыццёвую неабходнасць.

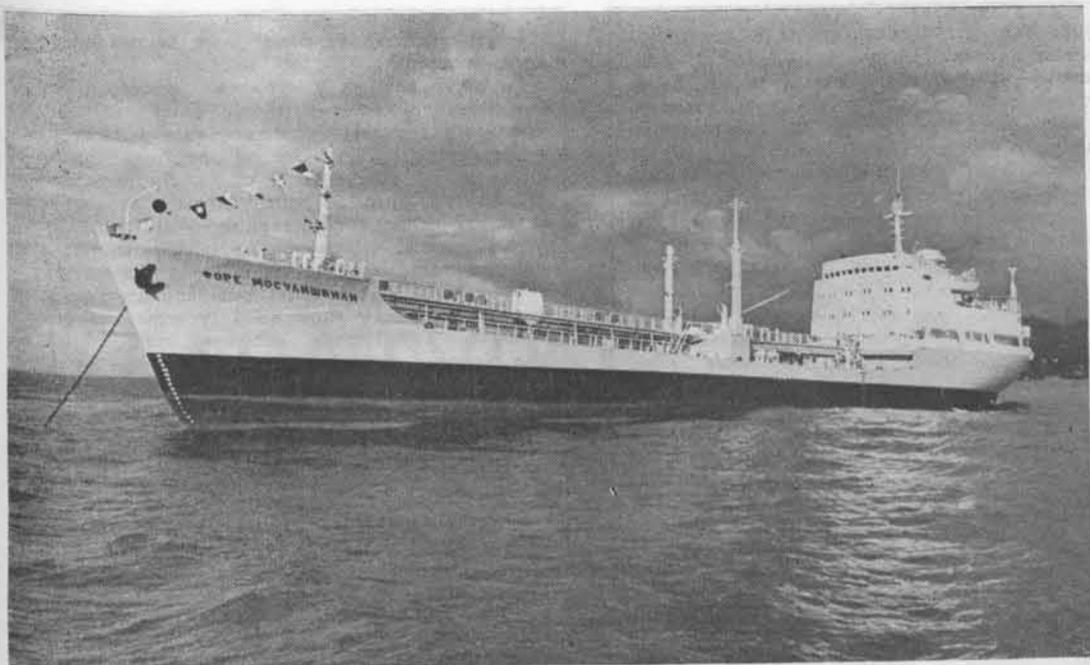
У нашай рэспубліцы кожны ведае, што такое вайна. Старэйшыя — па ўласнаму вопыту. Моладзь — па расказах бацькоў, творах мастацтва, па документах і ўспамінах ветэранаў. Створана больш за 7 тысяч музеяў і куткоў баявой славы, нярэдка экспанаты сабранны юнакамі і дзяўчатамі на месцах былых баёў. Усеагуны паход камсамольцаў і моладзі па маршрутах баявой славы савецкага народа менш за ўсё падобны на экскурсію. Гэта пошук і роздум, усведамленне грандыёзнасці здзейсненага. Моладзь піша летапісы калектываў, воінскіх злучэнняў і партызанскіх брыгад, стварае помнікі, адшуквае безыменных герояў, насыпае курганы Славы, аднаўляе партызанскія стаянкі.

ДЗЕЛЯ МІРУ

НА ЗЯМЛІ

Часам можна чуць ад замежных гасцей, нібыта гэта «ваенізуе» нашу моладзь. Адна мая равесніца з ЗША, наведаўшы Беларускае дзяржаўнае музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, сцвярджала нават, што ён «прапагандае вайну». Вядома, мы выходцаў у падростаючага пакалення любоў да Савецкай Арміі — пакуль існуе ў свеце пагроза вайны, трэба, каб моладзь паважала ратную працу і людзей, якія стаяць на абароне заваў сацыялізму. Юнакі і дзяўчаты павінны ведаць, якой цаной далос нам мірнае жыццё, якую мужнасць і гераізм правілі савецкія людзі трыццаць год таму назад.

Нават у школьных падручніках мы пішам пра гэта. Але мацней многіх падручнікаў дзейнічаюць на людзей Брэсцкай крэпасці, Хатыні, лёс якой падзялілі 186 беларускіх вёсак. Яны выходцаў нянавісць да вайны, выклікаюць жаданне змагацца, каб не паўтарылася падобнае нідзе і ніколі. І таму новыя і новыя тысячы маладых энтузіястаў адпраўляюцца ва Усеагуны паход па месцах баявой славы савецкага народа, удзельнічаюць у аперацыі «Абавязак», мэтай якой — увекавечанне памяці загінуўшых,

Рейсом в порт приписки — Батуми пришел новый танкер Грузинского морского пароходства. Корабль носит имя героя итальянского Сопротивления в годы борьбы с фашизмом, национального героя Италии грузина Форе Мосулишвили. Танкер, оснащенный новейшими навигационными приборами и автоматикой, построили болгарские корабли.

НА СНИМКЕ: новый танкер «Форе Мосулишвили» в Батумском порту.

увага і клопаты пра інвалідаў і ветэранаў. Адною з актуальных спраў стане цяпер пошук блізкіх і знаёмых Трыфана Лук'яновіча.

Юнакі і дзяўчаты нашай рэспублікі добра ўсведамляюць, што трывалы і справядлівы мір, надзейная разрадка немагчымы, пакуль існуюць разізм і каланіялізм, розныя формы іншаземнага панавання. У гэтым настойліва пераконваюць і гісторыя, і сучаснасць. Таму моладзь Беларусі актыўна ўдзельнічае ў Сусветнай кампаніі «Моладзь — за антыімперыялістычную салідарнасць, мір і прагрэс» — праводзіць мітынгі і сходы, арганізуе збор сродкаў у фонд салідарнасці.

САЛІДАРНАСЦЬ І УЗАЕМА-ДАПАМОГА

«Мы патрабуем неадкладнага вызвалення Луіса Карвалана, усіх палітычных зняволеных. Мы патрабуем свабоды дарослым і дзецям Чылі! Мы салідарны з чылійскімі патрыётамі ў іх справядлівай барацьбе супраць фашызму, за свабоду Чылі!» — пад такой рэзалюцыяй паставілі свае подпісы звыш 100 вучняў Смаргонскай сярэдняй школы, якія сабраліся на мітынг у кастрычніку мінулага года. Актыўна ўдзельнічалі камсамольцы і моладзь рэспублікі ў тыдні салідарнасці з патрыётамі і дэмакратамі Чылі 4—11 верасня 1975 года. У Мегілеўскай вобласці за гэты час прайшло 300 мітынгаў і сходаў. Толькі ў Лідскім раёне на Гродзеншчыне ў акцыях салідарнасці ўдзельнічалі каля 7 тысяч юнакоў і дзяўчат.

Важнейшай інтэрнацыянальнай задачай Ленінскага камсамола, усіх маладзёжных арганізацый з'яўляецца дзейнасць, накіраваная на далейшае ўмацаванне магутнасці сусветнай сістэмы сацыялізму, развіццё брацкай дружбы і ўсебаковага супрацоўніцтва з саюзнымі моладзмі сацыялістычных краін. Для нашых адносін характэрна заключэнне перспектывных планаў супрацоўніцтва, шырокі абмен інфармацыяй, узаемная дапамога ў камуністычным выхаванні моладзі. Летась, напрыклад, першыя сакратары гаркомаў і райкомаў камсамола Віцебскай вобласці выязджалі на семінар у Франкфурт-на-Одэры (28 камсамольскіх арганізацый Віцебшчыны супрацоўнічаюць з Саюзам свабоднай нямецкай моладзі). Сёлета сябры з ГДР наведваюць Беларусь, прымуць удзел у семінары, прысвечаным рабочым камсамола па выкананню рашэнняў XXV з'езда КПСС і XVII з'езда ВЛКСМ. У праграме семінара знаёмства з моладдзю Наваполацка, калектывамі аб'яднання «Палімір» і нафтапрапрацуючага завода, пабудаваных па плане СЭУ

пры актыўным удзеле спецыялістаў з ГДР.

На мінскім вытворчым птушкагадоўчым аб'яднанні імя Крупскай на працягу двух тыдняў стажыраваліся чатыры работніцы з Патсдамскай акругі. Адначасова беларуская птушніца Марыя Пашко дзялілася сваім вопытам з нямецкімі сяброўкамі на іх радзіме. Маладыя рацыяналізатары і вынаходнікі Мінскага аўтамабільнага завода дэманстравалі ў Патсдамскай акрузе свае новыя работы. Вярнуліся яны, як кажуць, не з пустымі рукамі. Цяпер па прыкладу ГДР на заводзе шасцераў, аўтамабільным і іншых створаны камсамольскія штабы і пасты па шэфству над якасцю і свечасовымі пастайкамі экспертнай прадукцыі.

Такія ж плённыя сувязі існуюць у ЛКСМБ з саюзамі моладзі Балгарыі, Польшчы, Чэхаславакіі, Югаславіі і іншых сацыялістычных краін.

БУДУЕМ ШЧАСЦЕ ПЛАНЕТЫ

З году ў год шырыцца абмен студэнцкімі будаўнічымі атрадамі паміж нашай рэспублікай і сацыялістычнымі краінамі. У рабоце гэтых маладзёжных калектываў гартуецца адзінства поглядаў, узнікае шчырае сяброўства. Такі ж вялікі ўплыў на выхаванне будучых спецыялістаў аказвае і вучоба ў вышэйшых навучальных установах і аспірантуры братніх краін. Аб тым, як жывуць і вучацца замежныя студэнты ў нашай краіне, бадай, больш ёмка і аб'ектыўна, чым яны самі, не скажаш. «Тое, што я і мае землякі, — адзначыў студэнт III курса Беларускага політэхнічнага інстытута Мухамед Абдзі Насэр, — сёння займаюся ў савецкіх інстытутах, што мы станем інжынерамі, урачамі, аграномамі, гэта таксама значная дапамога вашай краіны Самалі. У мяне ў БПІ ёсць добры друг — Валеры Гвардзейцаў. Ён з беларускага горада Ліды. Мы ўжо трэці год жывём у адным пакоі інтэрната. Ён дапамагае мне вывучаць рускую мову і ва ўсіх іншых студэнцкіх справах. Гэту яго дабраўра я буду памятаць усё жыццё». А вось яшчэ адно выказанне стажора ДРВ Нгуен Мінх Дыонга: «Я хутка развітаюся з дружнай студэнцкай сам'ёй і вярнуся на радзіму. Там цяпер, пасля перамогі над агрэсарамі і вызвалення ўсяго В'етнама, вельмі патрэбны кадры, вопытныя спецыялісты. Мы будзем аднаўляць разбураныя вайной гарады і прадпрыемствы, будаваць новыя. Я рады, што мне пашчаслівілася закончыць інстытут і аспірантуру ў Савецкім Саюзе, набыць фундаментальныя веды, якія я аддам на карысць будаўніцтва сацыялізму ў маёй краіне».

Конкрэтным праяўленнем мацнеючых сувязей маладзёжных арганізацый Беларусі з саюзамі моладзі капіталістычных краін, краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі, якія сталі на шлях развіцця, з'яўляецца ўзрастаючая з году ў год колькасць замежных маладзёжных дэлегацый, якія прыязджаюць у нашу рэспубліку па лініі КМА СССР. За апошняе пяцігоддзе ЦК ЛКСМБ, КМА БССР прынялі звыш 90 дэлегацый моладзі, якая прадстаўляе гэтыя краіны.

Неаднаразова ў нашай рэспубліцы праводзіліся і міжнародныя маладзёжныя мерапрыемствы, у прыватнасці, такія, як семінар кіраўнікоў маладзёжных арганізацый вышэйшых навучальных устаноў сацыялістычных краін, сустрэчы савецкай і амерыканскай, савецкай і в'етнамскай моладзі, трохбаковы семінар савецкай, амерыканскай і англійскай моладзі.

У сваю чаргу юнакі і дзяўчаты Беларусі ўдзельнічалі ў Сусветнай сустрэчы працоўнай моладзі, X Сусветным фестывалі моладзі і студэнтаў, Сусветнай сустрэчы дзяўчат, фестывалях палітычнай песні ў Сочы, Хельсінкі, іншых міжнародных мерапрыемствах. Толькі летась у складзе дэлегацыі савецкай моладзі і турыстычных груп за мяжу выязджала каля чатырох тысяч юнакоў і дзяўчат з Беларусі.

Развіваючы супрацоўніцтва з саюзамі моладзі сацыялістычных краін, прагрэсіўнымі маладзёжнымі арганізацыямі капіталістычных краін, якія сталі на шлях развіцця, удзельнічаючы ў міжнародных мерапрыемствах, камсамол, беларуская моладзь выступаюць актыўнымі праваднікамі ў жыццё савецкай Праграмы міру, умацоўваюць адзінства маладога пакалення ў антыімперыялістычнай барацьбе.

Шчырае дружба з равеснікамі з-за рубяжа звязвае таксама піянераў і школьнікаў. Яны перапісваюцца паміж сабой, ствараюць клубы інтэрнацыянальнай дружбы, знаёмяцца з гісторыяй дзіцячых арганізацый, праводзяць акцыі салідарнасці і г. д. Напрыклад, удзельнічаючы ў кампаніі «Савецкая моладзь — юнаму пакаленню В'етнама», піянеры рэспублікі сабралі за мінулы год 161 тону лекавых траў для дзіцячага шпіталь у Ханой. Гэтыя факты сведчаць аб тым, што эстафета дружбы і пралетарскага інтэрнацыяналізму, якую савецкая моладзь 70-х гадоў прыняла ад сваіх бацькоў, у недалёкім будучым трапіць у надзейныя рукі. Нашчадкі Трыфана Лук'яновіча, дзеці і ўнукі яго равеснікаў растуць патрыётамі і інтэрнацыяналістамі.

Іван ГРАМЫКА,
старшыня Камітэта
маладзёжных арганізацый
БССР.

за мяжой і дома

ПРЫЁМ ГЕНЕРАЛЬНАГА КОНСУЛА ГДР

11 мая другі сакратар ЦК КП Беларусі А. Аксёнаў прыняў генеральнага консула Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі ў Мінску Л. Волерта па яго просьбе.

Адбылася гутарка, якая прайшла ў сардэчнай, таварыскай абстаноўцы.

На гутарцы прысутнічаў загадчык аддзела ЦК КП Беларусі С. Броннікаў.

ІНФАРМАЦЫЯ БССР ГЕНЕРАЛЬНАМУ САКРАТАРУ ААН

Пастаяннае прадстаўніцтва Беларускай ССР пры ААН накіравала інфармацыю генеральнаму сакратару ААН аб пазіцыі Беларускай ССР па пытанні аб разглядзе ролі ААН у галіне раззбраення.

У інфармацыі падкрэсліваецца вялікае значэнне праграмы далейшай барацьбы за мір і міжнароднае супрацоўніцтва, за свабоду і незалежнасць народаў, адобранай XXV з'ездам КПСС, для далейшых намаганняў па спыненню гонкі ўзбраенняў і ажыццяўленню канкрэтных мер у галіне раззбраення. У праграме выкладаецца цэлы комплекс мер у галіне раззбраення, ажыццяўленне якіх будзе садзейнічаць спыненню растучай, небяспечнай для міру гонкі ўзбраенняў і пераходу да скарачэння накопленых запасаў зброі, да раззбраення.

Беларуская ССР, адзначаючы ў інфармацыі, паслядоўна выступае за расшырэнне ўкладу Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у вырашэнне актуальных праблем раззбраення шляхам больш эфектыўнай падтрымкі намаганняў, якія робяцца дзяржавамі — членамі ААН на двухбаковай, рэгіянальнай і шматбаковай аснове па абмежаванню гонкі ўзбраенняў і раззбраенню. Беларуская ССР выступае супраць спроб падмяніць практычныя і вельмі неабходныя меры ў галіне раззбраення ўсялякімі рэарганізацыямі, абстрактнымі тэарэтычнымі даследаваннямі, паменшэннем важнасці існуючых арганізацый і форм вядзення перагавораў па раззбраенню.

Зыходзячы з гэтага, Беларускай ССР лічыць, што спецыяльны камітэт па разглядзе ролі ААН у галіне раззбраення, створаны ў адпаведнасці з рэзалюцыяй Генеральнай Асамблеі 3484В (XXX), будзе толькі адцягваць намаганні дзяржаў ад праблем раззбраення ў бок абмеркавання арганізацыйных і іншых дапаможных пытанняў і можа стаць зачэпкай для праціўнікаў раззбраення і далей ухіляцца ад удзелу ў эфектыўных перагаворах і мерапрыемствах па абмежаванню ўзбраенняў і раззбраенню, выкананню рашэнняў ААН у галіне раззбраення. Гэтым і вызначаецца пазіцыя рэспублікі ў адносінах да работы спецыяльнага камітэта.

Беларуская ССР, гаворыцца ў заключэнне ў інфармацыі, актыўна падтрымлівае і будзе падтрымліваць намаганні ААН, якія вядуць да спынення гонкі ўзбраенняў і раззбраення, садзейнічаючы ўмацаванню міру і міжнароднай бяспекі.

ЗАРУБЕЖНЫЯ ПРАФСАЮЗНЫЯ ДЭЛЕГАЦЫІ ў МІНСКУ

Дзеячаў прафсаюзных дэлегацый Лаоса, Пакістана і Японіі, якія знаходзіліся ў Мінску, прыняў намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Лабанок. Адбылася сяброўская гутарка, у час якой госці былі азнаёмыя з дзейнасцю Вярхоўнага Савета БССР, з поспехамі працоўных у развіцці эканомікі, навукі і культуры, перспектывамі далейшага ўздыму народнай гаспадаркі ў дзесятай пяцігодцы.

Зарубежныя прафсаюзныя работнікі мелі гутарку з сакратаром Белсаўпрофа А. Абухавічам, азнаёміліся з вопытам работы прафсаюзаў рэспублікі. Яны сустрэліся таксама з актывістамі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубешнімі краінамі.

Госці аглядзелі выдатныя мясціны горада, наведалі Дом-музей і з'езда РСДРП, ВДНГ БССР, Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, мемарыяльны комплекс Хатынь, Курган Славы, усклалі кветкі да помнікаў.

У аб'яднанні «Прагрэс» адбыліся гутарка аб росце прафсаюзнай арганізацыі і агляд прадпрыемства.

У маляўнічым лесе на берэзе ракі Сож размясціўся дом адпачынку «Залатыя пяскі» Гомельскага будаўнічага трэста № 10. Штогод тут праводзяць свой адпачынак каля тысяч будаўнікоў. Да іх паслуг добраўпарадкаваныя карпусы і катэдры, спартыўны комплекс і лодачная станцыя, кінатэатр і бібліятэка.

НА ЗДЫМКУ: у доме адпачынку «Залатыя пяскі».

Фота І. ЮДАША.

УРЫВАК З РАМАНА «НАЙДОРФ»

[Працяг. Пачатак у № 19.]

мячык, і стала босымі нагамі на падмецены гліняны ток, выставішы ўперад рукі, як баронячыся. Пад ногі — на ток і на край памоста — спаўзла ў яе з плеч шэрая пняквова хустка. Кланя стаяла як укопаная, збялеўшы; плюскала толькі вялікімі шэрымі вачыма спрасоння... Пасля адразу змянілася з твару, заружавеліся круглыя шчокі і прамы нос; нават дзічка над левым бровом, дзе яна вырасла, калі Кланю ўдарыла рогам карова, запунсавелася, што журавіна... Калі чырвань адліла ў яе з твару, Жаваранка ўбачыў, што Кланя загарэла за гэты час; парабіліся бурья і шчокі, і лоб, на які з двух бакоў спаўзалі пасмы русых валасоў, нізка на самыя бровы.

Кланя стаяла міг, другі, тады які закрычыць: — Яхрэм!

Пасля ўпала яму на грудзі галавой — ніжэйшая была, па плячо, і прыхінулася неяк бачком, як баючыся, да яго, што да сцяны, апусціла ад знямогі рукі і загаласіла на ўвесь хлеў:

— А я ж думала, што забыты-ы... А людзі вараочаюцца... А людзі прыходзяць... А я пытаюся, а мне нішто нічога не гаворыць... Вачэй на мяне не падывае... Хоць бы сказаў хто, што цябе жывога відзіў.

Яна прымаўляла, як па нябожчыку, і Жаваранка пачуў, што па спіне ў яго пабеглі мурашкі; прымаўляючы, захліпалася ад слёз, схваўшы галаву ў яго на грудзях... Ён тады адной рукой — на другой, споўзшы з пляча, вісеў на лакці аўтамат — пачаў ціха гладзіць яе па плячы. Яна, усё роўна як прыслушаўшыся да рукі, пачала радзей прымаўляць, пацішэла, толькі ўскліпвала, доўга, дыхаючы глыбока з сябе; пасля раптам адарвалася ад грудзей, падняла ўгару галаву — ён убачыў яе цямныя вочы, схаваныя пад слязьмі, — зняла ў яго з галавы кепку, кінула яе, не глядзячы, на памост, паднялася на пальчыкі, ухапілася абедзвюма ру-

Зыбнуўся пад нагамі двор; споўз з пляча аўтамат і павіс на лакці...

— Кланя... — клікнуў Жаваранка ціха, не верачы таму, што згледзеў. Бег да хлева, да дзвярэй, і думаў, што дома нехта жывы, бо даставаў са студні ваду...

Дзверы ў хлеў — вялікія, праз іх уязджалі з возам, збітыя з тоўстых дошак, — былі прычынены, як усунуць галаву; закінуўшы аўтамат за спіну, ён тузануў іх рукамі — дзверы аселі на зямлю, як і вароты, — і, упёршыся, адапхнуў іх да палавіны...

Кланю ён убачыў адразу: сядзела з краёчку ля шула на памосце, спусціўшы на чырвоны, падмецены ад патрухі гліняны ток босыя ногі. Як абцягвала, відаць, рукамі спадніцу, хаваючыся ад камароў, так і заснула: спіць, уцапіўшыся за падол і скорчыўшыся ў тры пагібелі. Уткнула нос у калені — схавала твар; на галаве ў яе была знаць пад завязанай туга ля шыі белай у чырвоныя кваты хусткай каса, закручаная ў куклу. На плячы, на нажутку, была накінута цёмная пняквова хустка з доўгімі прэзлямі.

Спапаразку ён аж зжахнуўся; гарача зрабілася ў грудзях...

— Ты што? — зляцела ў яго з языка. — Кланя...

Кланя маўчала, дыхала толькі, сапучы, сабе ў калені; на плячах у яе падывалася пняквова хустка і разам з ёй камары. Камары абляпілі ёй плечы, галаву, наліпілі на калені, на голыя рукі, на ступні... Ногі Кланя накрывала была леташнім сенам; разгоенае, яно ляжала цяпер даўка ад ног, ля самых дзвярэй. Ён пачуў, што ў хлеве несціхана звяняць камары, падумаў, што іх цэлая хмара — не дыхнуць: наліпілі адразу яму на лоб, на шчокі.

Ён стаяў, глядзеў на Кланю і ў яго мяжэла на душы; толькі ногі яшчэ дрыжалі ў каленях

камі яму за галаву і пачала гладзіць вільготнымі халоднымі далонямі і лоб, і шчокі, і валасы на галаве, і шыю... Пасля гладзіла па плячах, па пінжаку і, уздрыгваючы, усё яшчэ прымаўляла...

— А я ўжо думала... не вернешся... А гора-наша вялікае-е... Ажно ты і прыйшоў услед за нашымі. Нашы ішлі двое сутак аж дагтуль: і на машынах, і абоз. Найдорф ўсё пыталіся... — яна выцірала сагнутымі ў пульсэтцы рукамі вочы, круціла галавой, відаць, не верачы яшчэ самой сабе, і глядзела на яго з такой крыўдай, якой ён за ўсе гады з ёю ніколі не бачыў. Ён хацеў сказаць, што вот жа ён, жывы, здаровы, чаго ж плакаць, але пачуў, што і ў яго голас дрыжыць і сам ён дрыжыць увесь... што зараз пырснуць з вачэй слёзы. Калі яна сказала: «А гора наша вялікае...» — пра хату ён ужо не думаў. Адхінуўшы яе ў дзве рукі ад сябе, ступіў да памоста. Зноў убачыў пад пасцілкай вузенькую белую палоску наўлечкі і ў кутку на сене кажух. Таркануўся ля самага памоста і зноў павярнуў галаву да Клані — яны стаялі ўсё блізка адно ля аднаго, плячо ў плячо, — спытаўся ціха, заікаючыся — перасела ў горле:

— А дзеці? Чаму ты нічога не гаворыш?..

Яна неяк здумалася адразу, зірнула на яго з дакорам: чаму гэта ён пра яе не папытаўся ні слова, усё пра дзядей, пасля пагляд у яе раптам мякчэў, стаў ранейшы, з клопатам і трывогай, і яна сказала — дыхнула глыбока з грудзей:

— Выцерся ад сажы. Чорны ўвесь. За вароты, відаць, рукамі браўся... Пачакай, падам рушнік... — Яна круцілася па баках, стоячы на адным месцы і хаваючы ад яго вочы — ручнік шукала, ці што?

Ён махнуў па лбе рукавом і ступіў зноў да яе: — Дзе Валодзя? Дзеці?.. Што ты ад мяне хавеш?

— О-ох... — і яна, глядзячы на яго, стала выці-

заць пра гэта... — Яна адкінула ад сябе сена, што сціскала ў жмені — у адной і ў другой — даўка ў кут, адваяла з галавы белую ў чырвоныя кваты хустку — як усё роўна яна яе душыла, спусціла на плечы, апёрлася ззаду рукамі на памост, адкінуўшыся ўся назад і адкінуўшы галаву, і затраслася ад плачу, ціхага, цяжкага і несканчомага. Зайшлася, як дзіця. З плячэй у яе з'ехала хустка, з куклы выпай кавалачак цёмнага грэбня, пырнуў недзе туды, дзе стаяла вядро з гаршкамі, валасы раскруціліся, рассыпаліся, доўгія і цяжкія, і падмяталі, матаючыся, дробную патруху ад сена на чырвонай глінянай праціўні...

Яму цяжка зрабілася ў грудзях: не дыхнуць, як падпёрла. Ён кашлянуў і папярхнуўся, пасля зноў закашляў, каб не заплакаць, ціха, закрываючыся даланей, баяўся разбудзіць дзядей. Ён даўно не плакаў, і цяпер, калі пачуў, як у вачах сабраліся цёплыя слёзы, ускочыў адразу з каленя, нагнуўся над леташнім сенам, зацягнуў пасцілку над дзядземі, схваўшы абайх з галавой, пасля павярнуўся да Клані — яна сядзела ціха, нагнуўшы галаву і склаўшы рукі перад сабой, — і сказаў, заікаючыся:

— Ну-у-у... Пла-акаць...

Пасля ступіў з памоста на падмецены ток, падшоў да вядра з вадой і сказаў адтуль:

— Па вуглах не плач... Учалелі самі — то вуглы нажывём. Пад адкрытым небам не астанёмся...

Нагнуўшыся над вядром, пашукаў рукамі конаўку; Кланя, ускочыўшы з памоста, падбегла да калодкі, перахапіла ў яго конаўку, спышаючыся, апаласкала спачатку, тады хуценька зачэрпнула поўную вады і падала яму. Рукі ў яе дрыжалі...

— А я адразу за слёзы... — ціха сказала яна. — А ты ж і піць хочаш з дарогі, і есці... І няматы... Калі ж само плачаць... — сказала яна зноў пра сябе. — Як падмяніў хто: цяцку слёзы і цяцку. — Пасля зноў да яго: — Вада недзе ўжо ў вядры са-

і недзе глыбока ўсярэдзіне не астывала трывога: а дзеці?

Ён кінуў вачыма ў кут на памост... Памост быў чыста падмецены, відаць былі жоўтыя, аскобленыя сасновыя круглякі, якія высака ляжалі на легарах, і паміж імі дробная пацярхала ад сена, як стоўчаная ў ступе. Ля перагародкі, сымшанага тыну, за якім усягды зімавала карова, стаяў вялікі венік-дзярках — з сенцаў, Жаваранка пазчаў. Відаць, ляжаў, выкінуты, на дзверы пад парканам і не згарэў. Ля яго на шырокай калодцы з дрывотні прыляпілася з краю вядро з вадой, у якое даілі ўсягды карову, і конаўка, паўлітровая, цёмная, паліраваная, — яна вісела ў парозе ля печы на дроце на круку з вядром, і ёй пілі ваду. За калодкай з вядром у самым кутку ля тыну стаялі чорныя гаршкі, вялікія і малыя — асталіся ў печы, не лучылі ў пажар; ля іх ляжалі на памосце пакарабачаныя ад агню жалезныя вілкі без вілачнікаў...

Тады ён павёў вачыма па ўсім хлеве...

У кутку ад вуліцы згледзеў кучу леташняга сена... У хлеве было ўжо шэра, але ў вочы кінулася цёмная пасцілка на сене і пад ёй, ля самай сцяны, белая палоска наўлечкі...

— А дзеці?... — ён як думаў, так і крыкнуў на ўвесь хлеў.

Кланя ўздрыгнула аднымі плячамі, павярнула, падняўшы на каленях галаву набок — ён убачыў з-пад хусткі яе чырвоную шчаку — адлежала; пастрэпала пальцамі па голай назе ля костачкі — паганяла камароў — і зноў засапла носам, ціхенька, падзьмула, як у саломінку: спала.

Тады ён ступіў да яе бліжэй, на паўкрока, перамяніўся толькі з нагі на нагу, і клікнуў моцна, на ўвесь голас... Падумаў, што кліча так, як клікаў усягды ў хаце, калі што было пільна трэба.

Кланя адразу падскочыла на памосце, як

рацца рукавом нажуткі. Недзе глыбока ў вачах у яе бліснула дробненькая ўсмешка, як скупая расінка на траве ўсходам сонца. Пасля адразу патухла, схаваная горам.

— Не пужайся... — яна пастаяла, тады сама ступіла на памост. — На сене дзеці, пад пасцілкай... Ад камароў схавала...

Ён, не верачы, рвануўся бегчы па памосце — грукнуў ботамі па сасновыя кругляках; яна ішла ціха, шлопаючы босымі нагамі. Падбегшы, ён стаў на калені на сена; замінаў аўтамат, і ён зняў яго з лакці і ўзяў у левую руку, правай ухапіў пасцілку і пацягнуў да сябе.

Валодзя спаў, з'ехаўшы з падушкі і завярнуўшы галаву на плячо. На белай наўлечцы — галава ўтапілася і схаваліся вочы — добра былі знаць бурья ад загару шчокі, прамы, праз увесь дробны твар і шырокі ўнізе, у ноздрах, нос; згарэў на сонцы, і з яго лупілася скура, як луска ў рыбы; яшчэ не сцяманела, і відаць былі чырвоныя, як ад палу, растапыраныя вусны; бровы падняліся ўгару, аж зморшчыўся лоб, як усё роўна Валодзя дзівіўся нечаму ў сне. Жаваранка паклаў аўтамат на памост ля самай сцяны ствалом у кут да перагародкі і, нагнуўшыся над Валодзем, апусціў яму руку на лоб — даланей. Лоб быў халодны і мокры ад поту. Валодзя, пачуўшы, зацмокаў вуснамі, пасля, выхапіўшы хуценька руку з-пад пасцілкі, пачаў церці пальцамі лоб, расціскаючы прыліпных камароў і пакідаючы цёмныя пісягі крыві.

— Мой ты сын... — уздыгнуў Жаваранка, глядзеў на яго зблізку, утаропіўшыся, як не пазнаваў, пасля крутнуўся ўвесь да Клані — яна стаяла на памосце побач, і ён убачыў толькі яе босыя ногі.

— Антунінка дзе?

Кланя тады апусцілася на калені на сена з другога краю падушкі.

— Гм... Антунінка... Разумнейшая яна за хлап-

ца, дык і схавалася ўся пад пасцілку. З'ехала з падушкі яму пад паху, і не відаць нідзе. А гэты выткнуў лысіну і камароў корміць... — Кланя стала махаць адной і другой рукой над падушкай — над дзядземі, — пасля ў сябе над галавой і над галавой у яго, Жаваранкі.

Жаваранка ўзяўся за пасцілку, за край, і пацягнуў да сябе. Узгаіўшы старое леташняе дробнае сена з аселицы і схваўшыся ў яго аж па шыю, спала Антунінка. Ляжала, павярнуўшыся на бачок; з-пад русых, як у Клані, валасоў — валасы рассыпаліся і накрывілі твар — відаць быў маленькі носік і ля яго рука. Жаваранка адразу пазнаў, што ў роце ў яе мезены палец — яна ўзяла мезены палец з правай рукі ў рот, калі нарадзілася, — і пачуў, што яна яго ссе, моцна, аж прыцмокае. Аціхне, пачакае, тады зноў цмокае, яшчэ часцей, як спяшаецца...

Ён стаяў на памосце на каленях, глядзячы на дзядзей. Кланя заціхла, апусціла рукі, не ганяла камароў, тады зноў загаласіла, круцячы галавой і заплюшчыўшы вочы:

— А няма дзе і спаць палажыць... А ўсё дымам пайшло... — яна згрэбла ў жменю — у адну і ў другую — сена, сціснула, аж страпанулася ўся, спружніўшыся, пасля стала жмакаць без аддухі сена ў руках і прымаўляць: — А пакарміць няма чым... І не зварыць... А хоць бы да печы прытуліцца... — Яна доўга галасіла, прымаўляючы і жмакаючы ў руках сена, пасля зноў пачала аціхаць, ускліпваючы і цяжка ўздыхаючы; гаварыла радзей — памаўчыць, памаўчыць, тады зноў за сваё: — А яна ж і палец ссе, бо галодная. А яна ж у нас ужо не ссала, забылася... А як кінулі сучары, уцякаючы, за Дзвінасой, яна зноў палец у рот. А я ж збедавалася, на яе глядзячы, а ў мяне ж сэрца чуць не разарвалася... І як мы толькі выжылі, не памерлі... Як мы толькі жывыя асталіся... А я ўжо думала, што мне некаму будзе і раска-

грэлася... Пойдзем да студні, на двор. Свежай засілю... І памыешся...

— У роце горка. Хоць бы змачыць... — сказаў ён, аддаючы ёй конаўку ў рукі. — І не плач ты... Зноў скажу: вуглы — дзела нажыўное... Хлеў, во, ёсць, астаўся, і дзякавай богу... Будзем жыць — усё будзе...

Яна схавала вядро з вадой з калодкі — у адну руку, у другую конаўку, памкнулася спапаразку бегчы на двор да студні, але, калі ён сказаў: будзем жыць — усё будзе, адразу як аб што спатыкнулася. Злавіла ў яго голасе, відаць, тое, чаго баялася з самага пачатку: прыйшоў і — зноў пойдзе... Сказала ціха — голас змяніўся і задрыжэў:

— Зноў, мусіць, пойдзеш... Бо з афтаматам прыйшоў... — адскочыла да дзвярэй і стала, сгануўшы рукі ў лакцях, — падняла і вядро, і конаўку, як усё роўна заступала яму дарогу, каб ён не ўзяў і не пайшоў адразу з хлева. Выжыў, вярнуўся, гэтулькі чакалі, а ён возьме і пойдзе. Забегся, паглядзеў на дзядзей, нап'ецца вады, памыецца, а можа і на гэта часу няма, і зноў пойдзе. У божы свет, як у капейку... І зноў чакай яго дзень-ноч...

Яна глядзела на яго з парога, і вочы ў яе блішчэлі ад слёз.

— На двое сутак пусцілі... І сённяшняя ноч... А дагтуль нашым памагалі пад Пleshчаніцамі. Вайна не скончылася... — Ён вярнуўся на памост, падняў аўтамат — у хлеве сярод паху леташняга сена патыкнула жалезам, машынным сласам і згарэлым порахам — і павесіў яго за рамень на ўбіты зуб ад бараны ў шуло на тыне, дзе вешаў усягды граблі і касу. Зуб быў убіты высака, і ён, дастаючы, аж падскочыў на памосце.

— Хай бы ляжаў... Дзеці ж спаць... — яна сказала з парога вяслым голасам — не пазнаць, ён аж крутнуўся да яе.

[Працяг будзе.]

ЗАЎТРАШНІ ДЗЕНЬ ЛІТАРАТУРЫ

Яшчэ некалькі дзён назад гэты будынак па вуліцы Фрунзе стаяў у рыштаваннях. Толькі ўчора былі закончаны аддзелачныя работы ўнутры памяшкання, развешаны люстры і бра, адпаліравана паркетная падлога.

І вось 11 мая, 10 гадзін раніцы. У зале новага Дома літаратара народны пісьменнік рэспублікі, Герой Сацыялістычнай Працы Пятрусь Броўка ўступным словам адкрывае VII з'езд пісьменнікаў Беларусі.

Сярод гасцей з'езда — дэлегацыя праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, літаратары Расійскай Федэрацыі, Украіны, Узбекістана, Казахстана, Азербайджана, Літвы, Малдавіі, Латвіі, Кіргізіі, Таджыкістана, Арменіі, Туркменіі, Эстоніі, Чувашы і Татары. У рабоце з'езда прымаюць удзел таксама прадстаўнікі іншых творчых саюзаў, работнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый.

У прэзідыуме з'езда разам з віднымі беларускімі літаратарамі Кандратам Крапівой, Максімам Танкам, Іванам Шамякіным, Іванам Мележам, Васілём Быкавым, Андрэем Макаёнкам і іншымі месца займаюць кіраўнікі Кампарты і ўрада рэспублікі Пётр Машэраў, Ціхан Кісялёў, Фёдар Сурганав, Аляксандр Кузьмін, які выступіў з прывітальным адрасам ЦК КПБ VII з'езду беларускіх пісьменнікаў. У прэзідыуме таксама шмат гасцей на чале з сакратаром праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, Героем Сацыялістычнай Працы Сяргеем Міхалковым.

Ад імя будаўнікоў упраў-

лення № 26, якія ўзвялі гэты цудоўны будынак, цясляр Г. Якушаў уручыў прэзідыуму з'езда сімвалічны ключ ад новага Дома літаратара.

Пімен ПАНЧАНКА,
народны паэт Беларусі:

Мы сабраліся на з'езд менш гаварыць аб сваіх поспехах, а вырашаць прынцыповыя пытанні далейшага развіцця нашай літаратуры. Нам трэба больш шукаць, эксперыментавать. Прыемна адзначыць, што такі пошук вядуць не толькі маладыя, якім уласцівы дух адкрыцця, але і старэйшыны — Броўка, Танк, Куляшоў. Да сваёй публіцыстычнасці яны дадаюць з кожным днём усё больш лірыкі, філасафічнасці, роздуму і памяркоўнасці.

Сучасны стан беларускай літаратуры грунтоўна ахарактарызаваў у справаздачным дакладзе старшыня праўлення СП БССР, народны паэт Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы Максім Танк.

Іван НАВУМЕНКА,
прафесар, пісьменнік:

Задача, якая стаіць перад нашым з'ездам, — гэта акрэсліць заўтрашні дзень беларускай літаратуры.

Пісьменнікі з вялікай клапаханасцю падводзяць вынікі свайго працоўнага пяцігоддзя, якое мінула ад VI з'езда. За гэты час, адзначаецца ў многіх выступленнях дэлегатаў, з'явілася вялікая колькасць выдатнейшых твораў розных жанраў.

Іван ШАМЯКІН,
народны пісьменнік Беларусі:

Калі нашы сябры гавораць аб усесаюзным прызнанні нашай прозы, то трэба ўдакладніць, што яны маюць на ўвазе творы беларускіх пісьменнікаў аб вайне. Трэба, каб нашы творы і аб сучаснасці знайшлі такое прызнанне...

Шмат разоў на з'ездзе паўтаралася слова «якасць». Новая пяцігодка, гаварылі пісьменнікі Ніл Гілевіч, Мікола Матукоўскі і іншыя, павінна стаць пяцігодкай якасці не толькі для прамысловасці і сельскай гаспадаркі, але і для літаратуры. Каб з кожным днём з'яўлялася ўсё больш твораў таленавітых, высокамастацкіх, адпавядаючых духоўнаму ўзроўню сённяшняга савецкага чытача, і ўсё менш — шэрых, бяздарных.

Генадзь БУРАЎКІН,
рэдактар часопіса «Маладосць»,
паэт:

Часта літаратуру параўноўваюць з полем, з нівай. Калі карыстацца гэтым паэтычным вобразам, то можна сказаць, што беларуская літаратурная ніва родзіць выдатна. Але трэба асперагацца, каб на гэтай ніве, дзе ўзраслі творы вялікіх Купалы і Коласа, не з'яўлялася пустазелле.

З вялікай цікавасцю слухалі ўсе выступленне пісьменніка Аляся Адамовіча, які вядомы нашым чытачам як аўтар «Хатынскай аповесці» і разам з Брылем і Калеснікам — «Я з вогнянай вёскі», кнігі, якую на з'ездзе называлі сярод лепшых.

У заходнім друку сталі з'яўляцца выказванні, што, маўляў, савецкія пісьменнікі з тэмы вайны зрабілі рэлігійны культ. Адамовіч прывёў словы аднаго амерыканскага гасця, які прызнаўся, што яму было вельмі цяжка ўявіць маштабнасць трагедыі нашых Хатыняў. Нам уяўляць не трэба, сказаў пісьменнік, мы гэта ведаем. Таму аб вайне пісалі і будзем пісаць! Каб яе больш не было...

Сяргей МІХАЛКОУ,
сакратар праўлення СП БССР,
Герой Сацыялістычнай Працы:

Мы робім адну пачасную справу — пішам летапіс гісторыі народа, у нас адна задача — рабіць гэта як мага лепш. Скажу шчыра, у беларускіх сяброў гэта атрымліваецца выдатна. Пospеху вам!

З'езд працягваўся два дні. У самым канцы спрэчак па справаздачнаму дакладу слова папрасіў народны пісьменнік Беларусі Іван Мележ. Прамова яго была ўсхваляванай. З радасцю і гордасцю слухаў я выступленні братоў-літаратараў, сказаў пісьменнік, адчуваючы, якой вялікай і шматплынай стала наша беларуская літаратура. Якія ў яе глыбокія карэнні і шырокія далегляды ў жыцці! Але трэба быць яшчэ больш патрабавальнымі адзін да аднаго і асабліва да саміх сябе ў творчасці, толькі так мы зможам паспець за хуткавечнай рэчаіснасцю.

Закончыўся з'езд выбарамі кіруючых органаў беларускай пісьменніцкай арганіза-

цыі. Старшынёй праўлення СП БССР зноў адзінадушна абраны народны паэт Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы Максім Танк. У сакратарыят увайшлі Іван Шамякін, Анатоль Вяцінскі, Барыс Сачанка, Іван Чыгрынаў.

НА ЗДЫМКАХ: прэзідыум VII з'езда пісьменнікаў БССР; у фая перад залай пасяджэнняў; лаўрэат Ленінскай прэміі, народны пісьменнік Беларусі Іван МЕЛЕЖ; драматург Андрэй МАКАЕНАК (справа) і маскоўскія госці.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

НА ГАСТРОЛІ У ПОЛЬШЧУ

Балетная труппа і аркестр Вялікага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР выязджаюць на свае першыя вялікія гастролі ў Польшку Народную Рэспубліку.

— Гэта другая зарубежная паездка нашага балета, — смяяў дырэктар тэатра М. Шаўчэнка. — Два гады назад ён папулярна выступіў у Венгрыі на традыцыйным фестывалі мастацтваў «Сягедскія гульні». Польшкі гастролі мы адкрыва-

ем у Варшаве сваёй новай работай — балетам «Стварэнне свету» А. Пятрова, пастаўленым галоўным балетмайстрам тэатра В. Елізар'евым.

У яго пастаноўцы польскія глядачы убачаць таксама «Кармэн-сюіту» і «Камарную сюіту» Р. Шчадрына. У гастрольнай афішы — балет Я. Глебава па матывах аднайменнай аповесці В. Быкава «Альпійская балада», класічныя «Шпагніяна» і жамчужына сусветнай харэаграфіі — «Лебядзінае возера» П. Чайкоўскага.

Нашы танцоўшчыні прымуць удзел у міжнародным фестывалі «Балетныя сустрэчы», які будзе праходзіць у гэты час у Лодзі, а народныя артысты рэспублікі Л. Бржа-

зоўская і В. Сарнісьян, заслужаны артыст БССР Ю. Траян выступаць на вечары балетных пар і салістаў розных краін.

ДОМ-МУЗЕЙ Элізы АЖЭШКІ

Дзяржаўная камісія прыняла рэканструяваны Гродзенскім навукова-рэтаўрацыйным участкам дом, у якім з 1894 па 1910 год жыла Эліза Ажэшка. З-за намечанага расшырэння вуліцы будынак «перанесены», але захаваны яго першапачатковы выгляд, памеры і планіроўка пакояў. У гэтым доме вялікая

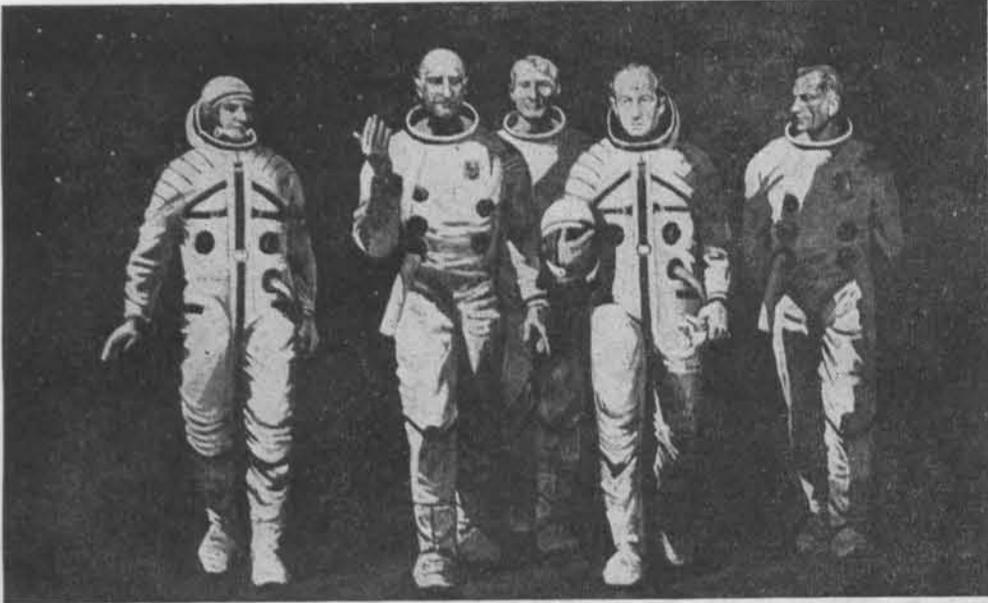
польская пісьменніца стварыла раманы «Арганаўты», «Аўстралец», апавесць «І песня няхай заплача», зборнік «Слава пераможаным», прысвечаны ўдзельнікам сялянскага паўстання ў Беларусі і Літве ў 1863 годзе.

Да адкрыцця дома-музея работнікі абласной бібліятэкі імя Я. Карскага сумесна з супрацоўнікамі Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея рыхтуюць новую экспазіцыю, прысвечаную жыццю і літаратурнай дзейнасці пісьменніцы. Дзяржаўная публічная бібліятэка імя М. Салтыкова-Шчадрына прыслала пяцітомнік твораў Элізы Ажэшкі, выпушчаны ў Пецярбургу ў пачатку стагоддзя. Есць рэдкія выданні яе

твораў «Апошняе каханне», «Пан Граба», «У клетцы» і шэрагу іншых.

Цікавыя экспанаты паступілі з Польскай Народнай Рэспублікі. Варшавяне Стэфан і Аляксандра Бергманы прыслалі 46 тамоў Поўнага збору твораў пісьменніцы. Сваю маніграфію аб Элізе Ажэшцы перадаў польскі вучоны Эдмунд Янкоўскі.

У экспазіцыі будуць прадстаўлены таксама фотапартрэты пісьменніцы, яе родных і блізкіх, здымкі Варшаўскага пансіёна, дзе вучылася Эліза Ажэшка, фотакопіі яе пісьмаў да рускіх і украінскіх пісьменнікаў, іншыя наштоўныя дакументы.

Экспазіцыю выстаўкі «Чалавек і космас», што дэманструецца ў Саюзе мастакоў БССР, склалі пераважна работы беларускіх графікаў і жывапісцаў, якія працавалі ў Падмаскоўі — у доме творчасці «Сенеж», наведвалі Зорны гарадок, сустракаліся з касманаўтамі. Шэраг палотнаў і графічных лістоў з «сенежскага цыклу» адабраны для адпраўкі ў Злучаныя Штаты Амерыкі. У мінскай выстаўцы прымае ўдзел і лётчык-касманаўт

СССР Аляксей Ляонаў. У сааўтарстве з мастаком А. Сакаловым ён прадставіў дакументальныя малюнкi, што захапляюць насычанасцю фарбаў, дакладнасцю дэталю.

Работы беларускіх мастакоў больш апасрэдаваныя. Яны перадаюць захапленне людзей здзейсненым у асваенні космаса і мары аб новых палётах, суадносяць зямное і касмічнае, кранаюць душу вечным пошукам новага і трывожным

прадчуваннем страт на гэтым шляху.

Розныя па манеры выканання і закранутых праблемах творы Г. Паплаўскага, У. і М. Басалыгаў, Г. Скрыпнічэнка, П. Драчова, Ю. Зайцава, У. Піменава, Л. Зіневіч і іншых мастакоў па-зямному шчодрра і шчыра раскрываюць гледачам касмічную тэму. **НА ЗДЫМКАХ:** А. ЗАБОРАЎ. «Экіпаж «Саюз—Апалон»; У. і М. БАСАЛЫГІ. «Зямное і касмічнае».

— **СУСТРЭЦА** з Паўлавай? Прыходзьце з раніцы, кожны дзень у яе рэпетыцыі і ўрокi, — адказалі ў рэжысёрскім упраўленні Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета.

Толькі ў канцы тыдня ўдалося ўбачыць Ніну ў тэатры. У перапынку паміж рэпетыцыямi яна зайшла ў грымёрную. Крыху стомленая, разгарачаная, у звычайным «працоўным» адзенні — чорным трыко і без грыва, — яна была зусім не такой, якой здавалася ў ззянні рампы.

Фантазія малое балерын людзьмi незвычайнымi, чыё жыццё падобна на вялікае свята. Прыгажосць і дасканаласць бачацца ў вобразе лёгкай і грацыёзнай фігуркі, якая танцуе на сцэне. Нездарма для балерын іграў на сваёй ліры сам Апалон.

— Давайце сустрэнемся вечарам, — прапанавала Ніна. — У мяне сёння няма спектакля. Чакаю вас у гасці.

Дома яна хутка прыгатавала каву, паставіла на стол пірожныя. Мы сядзелі ў невялікім утульным пакоі, размаўлялі аб кнігах, дзіліліся ўражаннямі пра вядоўную прэм'еру ў тэатры. Нішто не нагадвала аб тым, што тут жыве арыстка — ні вялікага люстра, ні эфектных фотаздымкаў. Стала нават крыху крыўдна, што раптам знікае той арэол загадкавасці, які павінен быў абавязкова акружаць маю гераіню. І ўсё ж гэта мілая і ветлівая гаспадыня — вядучая балерына тэатра, яна жыве на сцэне музыкой і гармоніяй рухаў. Заслужаная арыстка рэспублікі Ніна Паўлава носіць славу тае прозвішча. Напэўна, цяжка быць аднафамільцай вялікай Ганны Паўлавай, але ж гэта і абавязвае.

— Ведаецце, чаму ажыла прынцэса ў «Спячай прыгажуні»? — нечаканым пытаннем перапыніла мае думкі Ніна. І сама адказала. — Яе ўваскрэслі каханне і вера. Так і кожнаму чалавеку патрэбна, каб у яго нехта паверыў. Я танцавала ў кардэбалетце, калі на мяне звярнула ўвагу балетмайстар Н. Фёдарова. Яна адкрыла мяне, а я вера дала крылы.

Сапраўды, было рызыкай даручаць партыю Аўроры ў «Спячай прыгажуні» П. Чайкоўскага нікому тады не

знаёмай балерыне Паўлавай. Дзіўныя ў іх былі рэпетыцыі — летам, на дачы ў Фёдаравой, дзе не было ні музыкі, ні сцэны... А праз месяц здача спектакля. «Наўжо ў мяне атрымаецца?» — думала Ніна. І верыла, і баялася, і з утрапёнасцю рыхтавалася да гэтага экзамена.

Першы спектакль прайшоў, як сон. Пасля яна спра-

танцы Ніна адчувае сябе ўпэўнена і свабодна. Балет для яе не работа, а жыццё. Танец — яе натуральны стан. Ці лёгка быць вядучай балерынай? Хлопчыкі з тэатра з навагай прапускаць уперад, на вуліцы пазнаюць незнаёмыя людзі. Але яна не ганарыстая. Патрабаванні да сябе ў вядучай арыстцы тэатра каласальныя. У святы і буд-

Растове, дзе дачка займалася ў балетнай студыі, ёй давалі сольныя партыі, яе выдзялялі сярод іншых дзяўчынак.

Напэўна, так заўсёды бывае — людзям акрыленым, таленавітым, здольным тварыць, бясконца верным сваёй мары, на канавана жыццё клопатнае і неспакойнае. З такіх «неспакойных» і Паўлава.

Яна з'яўляецца на сцэне лёгкай, падпарадкаваная толькі мелодыі. Бясконцыя рэпетыцыі далі гэту лёгкасць, калі не трэба задумвацца і баяцца за складаны рух. Ніна заўсёды так працуе — спачатку тэхніка, а потым разуменне вобраза, яго характару, вывучэнне душы гераіні. Смела, натуральна і лагічна балерына ўваходзіць у любое психалагічнае становішча. Ёй бліжэй вобразы гераінь тэмпераментных, экспансіўных, моцных. Такія яе Кітры, Зарэма, Кармэн, Эгіна. Але хутка арыстка выступіць у крыху іншай для сябе ролі — станцуе партыю Евы ў «Стварэнні свету» А. Пятрова, спектаклі з сучаснымі музычнымі рытмамі і новымі формамі выяўлення.

— А ці бывае балерына задаволена сабой?

— Ніколі! Заўсёды здаецца, што можна было зрабіць лепшым, дакладнейшым, лягчэйшым свой танец, — прызнаецца Паўлава. — Памятаю, якая я была шчаслівая, калі мая маці, заўсёды скупая на пахвалы, даслала ліст: «Дачушка, даражэнькая, віншую. Глядзела, як ты танцуеш, і плакала ад радасці».

Заканчваўся вечар, праведзены ў гасцях у балерыны. Хутка павінен быў прыйсці з вячэрняга спектакля муж Ніны — ён таксама танцоўшчык. Мы збіралі раскладзеныя на канале невялічкія здымкі, на якіх фатограф-аматар адлюстравалі балерыну ў розных спектаклях. Ніна, разглядаючы іх, на вачах пераўвасаблялася, і я бачыла не проста жанчыну, а натхнёнага мастака.

Тацяна АНТОНАВА.

НА ЗДЫМКУ: Н. ПАУЛАВА і В. КАМКОЎ у спектаклі «Цені», пастаўленым па заключнай карціне балета А. Мінкуса «Баядэрка».

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

БАЧЫЦЦА БЕЛЫ ЛЕБЕДЗЬ...

бавала ўспомніць той вечар, у думках паўтарыць свой выхад, але бачыла толькі шчаслівую сваю настаўніцу і кветкі на сцэне.

Неўзабаве балерына стала танцаваць у «Лебядзіным возеры». Мая Плісецкая аднойчы сказала, што класічная балерына, якая добра танцуе гэты балет, можа станцаваць усё.

Паўлава на дзіва прыгожая ў «Лебядзіным», яна свабодна і арганічна жыве ў свеце фантазіі, яе Адылія кліча і падманвае, чаруе і адштурхоўвае, знікае, каб з новай і ўладнай сілай вярнуць, пакарыць, абязброіць.

Кажуць, «без душы» немагчыма зрабіць гліняны гладыш, а балерына павінна ствараць хваляючыя вобразы, моцныя і шчодрыя. Яе душа, шчырая і трапяткая, жыве ў кожным створаным вобразе.

Кім бы яна яшчэ магла быць? Не ўяўляе. Толькі ў

ні — рэпетыцыі. Водпуск — пару тыдняў без трэніровак, а потым зноў трэба ўваходзіць у форму, набіраць ранейшы рытм. Сёння не ведаеш, ці зможаш заўтра пайсці ў кіно. Мне прыгадваюцца складзеныя ў грымёрнай разарваныя пуанты — балетныя туплікі, якія не вытрымліваюць гэтых бясконцах фуэтэ, заносак і скачкоў...

Не пазайдзросціш яе працы. Не ўсе балерыны вольны на такую самаадданасць.

— Нічога не жадаю больш, толькі б трапіць у кардэбалет, — прызнаваліся некаторыя дзяўчынкі, заканчваючы вучылішча. Ніна не магла іх зразумець, хаця і была бязмерна шчаслівая тым, што пачала танцаваць маленькія партыі ў прафесійным тэатры. У марах дзяўчына бачыла сябе Белым лебедзем. Затое маці, калі Ніна запрасіла яе на спектакль, у якім яна выконвала невялічкую ролю, была расчаравана: у

СПОРТ

Працягваецца традыцыйная велогонка Міру, што праходзіць па дарогах Чэхаславакіі, Польшчы і ГДР.

Удзельнікі пераадолявалі чацвёрты этап Банска-Бістрыца — Попад працягласцю 141 кіламетр. Гэта быў самы кароткі этап і апошні на тэрыторыі Чэхаславакіі.

Зборная СССР была лідэрам, а ў асабістым заліку лепшы вынік меў наш М. Гарэлаў. Другое месца займаў С. Марозаў. Марозаў выдатна прайшоў дыстанцыю, выйграўшы два горныя прамежкавыя фінішы.

У той час, як сапернікі мелі на воку Марозава і Гарэлава, у адрыв пайшлі ветэраны каманды А. Гусятнікаў і дэбютант мінчанін Б. Ісаеў. Яны першыя прыйшлі на стадыён і тут разыгралі фініш. Перамогу на этапе атрымаў Барыс Ісаеў.

На міжнародных спаборніцтвах па лёгкай атлетыцы на прыз газеты «Правда» ў Сочы беларуская спартсменка Н. Марыненка заняла другое месца па скачках у вышыню, паказаўшы вынік 186 сантыметраў.

Як ніколі рана праведзены чэмпіянат рэспублікі па боксу. Ён адбыўся ў Віцебску.

Мінчане выйшлі пераможцамі ў трох вагавых катэгорыях. Залатыя медалі атрымалі Р. Гямбіцкі, І. Перац і Ю. Торбек.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-02-80, 33-03-15, 33-01-97.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 709.